

ตอนที่ 1

ความรู้ทั่วไป
เกี่ยวกับวิศวกรรมคดีเปรียบเทียบ

1) ประวัติและความหมายของวรรณคดีเปรียบเทียบ

ชื่อ “วรรณคดีเปรียบเทียบ”

เมื่อคำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” ได้แพร่หลายออกจากวงการของผู้คงแก่เรียน ไปสู่วงการของนักศึกษาทั่วไปแล้ว ก็มีข้อสงสัยเป็นอย่างเดียวกันว่า

“วรรณคดีเปรียบเทียบนั้น เปรียบเทียบวรรณคดีอะไรบ้าง”

ผู้ที่สงสัยเช่นนี้ อย่างน้อยที่สุดก็มีความเข้าใจอยู่บ้างแล้วว่าต้องมีวรรณคดีอย่างน้อยตั้งแต่สองชั้นขึ้นไปมาเปรียบเทียบกัน ต่อจากนั้นก็ใครจะเข้าใจต่อไปอีกว่าจะมีวิธีการเปรียบเทียบกันอย่างไร มีหลักการอะไรบ้าง มีขอบเขตแคบกว้างเพียงใด และขอบเขตนั้นอยู่ตรงไหน มีจุดมุ่งหมายอะไร เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว เกิดประโยชน์อะไร ทำไมมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ ทั้งในยุโรป อเมริกา เอเชีย (รวมทั้งในประเทศไทย) จึงพากันเปิดสอนวิชานี้ อย่างแพร่หลาย ทำไมอเมริกาจึงมีแนวโน้มที่จะสอนวรรณคดีเปรียบเทียบในโรงเรียนมัธยมดังเช่นที่มีสอนอยู่ในฝรั่งเศส

คำตอบสำหรับคำถามต่าง ๆ นี้ ตอบได้หลายแนวทาง บางครั้งก็ขัดแย้งกันเอง แต่ในที่สุดหลังจากที่วิชานี้เจริญงอกงามขึ้นเป็นเวลากว่า 50 ปี นักวรรณคดีเปรียบเทียบก็ได้พบแนวทางเส้นสำคัญ ๆ ซึ่งยอมรับได้ร่วมกัน

ความหมายในแนวทางของคำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” นั้นกำกวมไม่ชัดเจน แต่เราก็จำเป็นต้องใช้ต่อไป ชาตินี้ ๆ ก็สร้างค่านิยมขึ้นมาในลักษณะเดียวกัน และประสบปัญหาเช่นกัน มีผู้พยายามค้นหาชื่อใหม่เพื่อให้ความหมายตรงและชัดเจนที่สุด แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ จำต้องหวนกลับมาใช้คำเดิม ซึ่งคุ้นหูกันอย่างแพร่หลายแล้วนี้

ในภาษาไทย คำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรและซึ่งมีอยู่ในปัจจุบันคือ ระเบียบและหลักสูตร ปีการศึกษา 2480 ฉบับพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ ⁽¹⁾ หน้า 81 ภายใต้หัวข้อ “Siamese” ได้บ่งถึงการเรียนเรื่องวรรณคดีเปรียบเทียบไว้ในวิชานิรุกติศาสตร์ ดังนี้

“Philology Part 2.— *Comparative study of literature. Standards of literary criticism applied to Siamese, Oriental and Western literature.*”

ข้อความที่ยกมากล่าวข้างต้นแสดงว่าได้เริ่มมีการศึกษาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ โดยสอดแทรกเนื้อหาไว้ในวิชานิรุกติศาสตร์ ภาค 2 ของสาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ก่อนปีการศึกษา 2480 แล้ว

ถึงแม้ในปีการศึกษา 2485 การสอนวรรณคดีเปรียบเทียบก็ยังมิได้เป็นวิชาอิสระ เพราะมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้เป็นตอนที่ 2 ของวิชาวรรณคดี โดยเขียนหลักสูตรไว้ดังนี้ ⁽²⁾

“วรรณคดี

1. ลักษณะต่าง ๆ แห่งวรรณคดีตามแบบนิยมทั้งหลาย ทาง
ตะวันออกและตะวันตก (รสต่าง ๆ คือ สริงคาร, วีระ, พิภตส,
รุทร, হাসยะ, รายนก เป็นต้น ตลอดจนรู้จักเทียบรส

(1) Faculty of Arts and Science *Prospectus*, Chulalongkorn University, Session B.E. 2480.

(2) ระเบียบและหลักสูตรคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2485 (พ.ศ.) 2485-86, น. 75

วรรณคดีต่าง ๆ), กวีนิพนธ์ เหมาะแก่กรนี้หย่างไรบ้าง
ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ เหมาะแก่รสต่าง ๆ หย่างไร-ลักษณะต่าง ๆ
แห่งการประพันธ์ เชนเทศน์, เชนประวัติ, เชนละคอน, เชนอ่าน
เล่น, (สั้นและยาว) สำนวน (วิธีหรือทำนองพูด) ต่าง ๆ

2. รามเกียรติ์ของเรา เทียบกับรามายณะของอินเดียและประเทศ
ใกล้เคียง”

จากข้อความที่อ้างถึงนี้ จะเห็นได้ว่าการศึกษารื่องเกี่ยวกับวรรณคดี
เปรียบเทียบยังมีได้อยู่ในฐานะวิชาอิสระ และได้โยกย้ายจากวิชานฤกษาศาสตร์
มาเป็นส่วนหนึ่งของวิชาวรรณคดี

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ ได้มีตารางสอนบ่งเวลาสอนของ “วิชา
วรรณคดีเปรียบเทียบ” ไว้ด้วยแล้วอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่ปีการศึกษา 2485
มาจนถึงปัจจุบัน ส่วนอาจารย์ท่านแรก ๆ ที่บรรยายวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบที่
แยกตัวอิสระแล้วก็คือ พระยาอนุมานราชธน พรหมณศาสตร์ และพระเจ้าวรวงศ์
เธอพระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร

จากหลักสูตรปริญญาตรี 2509 หน้า 27 ได้แยกวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
เทียบออกเป็นวิชาอิสระ มีรหัสวิชาใช้ว่า AT 411 ab ดังนี้

“AT 411 ab วรรณคดีเปรียบเทียบ (1) เปรียบเทียบความคิดเห็นของ
ชาวตะวันตกและชาวตะวันออกในเรื่องลักษณะต่าง ๆ
ของหนังสือวรรณคดีรามายณะและรามเกียรติ์”

ต่อมาใน “อักษรศาสตร์นิเทศ” ปีการศึกษา 2516 ได้บ่งไว้ชัดเจนว่า
วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ T641 วรรณคดีเปรียบเทียบไทยกับต่างประเทศ
2 หน่วยกิต เป็นวิชาที่เปิดสอนในระดับมหาบัณฑิต ซึ่งคงจะเริ่มสอนก่อนปีการศึกษา
2516

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ด้วยวาจา พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้ประทานคำบอกเล่าว่าพระยาอนุนุมาวราชชนเป็นผู้เริ่มใช้คำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” ขึ้น ตั้งแต่สมัยที่การศึกษาวิชาอักษรศาสตร์มีหลักสูตรเพียง 3 ปีคงจะ ในราว พ.ศ. 2473—2475 ซึ่งในระหว่างนั้นได้มีการเตรียมขยายหลักสูตรให้ถึงขั้นปริญญาตรีด้วย โดยเพิ่มเวลาศึกษาอีก 1 ปีรวมเป็น 4 ปี ปีแรกมีผู้รับปริญญาตรีอักษรศาสตร์ คือ พ.ศ. 2479 สำหรับทางวิชาภาษาไทยได้เพิ่มวิชา “วรรณคดีวิจารณ์” ขึ้น เริ่มสอนในปีการศึกษา 2475—76 พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงรับเป็นผู้บรรยายและได้ทรงกล่าวถึงวรรณคดีเปรียบเทียบไว้ตอนหนึ่งด้วย โดยเฉพาะตอนที่ทรงบรรยายในหัวข้อ The art of literature technique, form, style ได้ใช้วิธีเปรียบเทียบควบคู่กับการวิจารณ์ตามทฤษฎีวรรณกรรม ซึ่งรวบรวมโดย Lascelles ABERCROMBIE ฉบับพิมพ์ ณ กรุงลอนดอน ค.ศ. 1931

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าคำภาษาไทยที่ใช้ คำว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ” นั้นพระยาอนุนุมาวราชชนได้เป็นผู้นำมาใช้เป็นคนแรกในประเทศไทย ในราว พ.ศ. 2473—75 ขณะที่เตรียมร่างหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต ส่วนการศึกษาเนื้อหาของวิชานี้ ได้เริ่มขึ้นก่อน พ.ศ. 2473 โดยจัดไว้เป็นส่วนหนึ่งของวิชาบูรคดีศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในขณะที่เดียวกันการสอนเนื้อหาวิชา Comparative literature นั้นก็มีขึ้นในสาขาวิชาภาษาอังกฤษด้วย

เมื่อวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบเจริญเติบโตขึ้นเป็นวิชาอิสระแล้วสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ก็ได้เริ่มเห็นความสำคัญ และนำไปบรรจุไว้ในหลักสูตรปริญญาบัณฑิต เช่น วิทยาลัยวิชาการศึกษาซึ่งเริ่มเปิดสอนวิชานี้ในราว พ.ศ. 2497 ต่อมาคือคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะมนุษย-

ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เริ่ม
เปิดสอนวิชานี้ในคณะมนุษยศาสตร์ ปีการศึกษา 2517

ต่อจากปริญญาบัณฑิตวิชานี้ก็ได้ขยายความกว้างและลึกยิ่งขึ้นอีกจนได้
จัดอยู่ในหลักสูตรมหาบัณฑิตในคณะอักษรศาสตร์ และคณะครุศาสตร์จุฬาล
งกรณ์มหาวิทยาลัย (หรือ ในบัณฑิตวิทยาลัย) และในวิทยาลัยวิชาการศึกษา
ซึ่งบัดนี้คือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2517)

ในภาษาฝรั่งเศส ประเทศฝรั่งเศสเป็นชาติแรกที่เริ่มใช้คำว่า “la
littérature comparée” – วรรณคดีเปรียบเทียบ เริ่มใช้โดยอาจารย์ชอง-ซากลส์
อ็องแปร์ (Jean-Jacques AMPERE) ในตอนต้นศตวรรษที่ 19 จะเห็นได้จากหลัก
สูตรที่เขียนไว้คือ Cours de littérature comparée ฉบับพิมพ์ ค.ศ. 1818 พิมพ์โดย
นายโนเอลและนายเดอลาปลาซ (MM. Noël et de la Place) ซึ่งเป็นชุมนุมกวีนิพนธ์
ฝรั่งเศสและต่างชาติ ได้แก่ ละติน อังกฤษ และอิตาลี ก่อนอื่นอาจารย์อ็อง-
แปร์ (AMPERE) ได้เริ่มใช้ คำว่า “เปรียบเทียบ” หรือ comparative ในวลีที่ว่า “his-
toire comparative des littératures” (ประวัติการเปรียบเทียบวรรณกรรม) ต่อมา
อาจารย์อาเบล วิลแม็ง (Abel VILLEMMAIN) ก็ได้นำมาสลับที่ใหม่ ใช้ว่า la littérature
comparée ใน ค.ศ. 1829 ทั้งนี้ โดยได้แบบอย่างมาจากศัพท์วิทยาศาสตร์ว่า “Ana-
tomie comparée” ซึ่งคูเวียร์ (Cuvier) คิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1800

ในภาษาเยอรมัน ได้คิดคำเลียนแบบฝรั่งเศสด้วยโดยใช้ว่า Vergleich-
ende Literaturgeschichte

ในภาษาอังกฤษ แมททิว อาร์โนลด์ (Matthew Arnold) เป็นผู้แปลจากคำ
ฝรั่งเศสของอ็องแปร์ที่ว่า “histoire comparative” มาเป็นคำอังกฤษว่า comparative
history of literature ใน ค.ศ. 1848

ในภาษาอิตาลี ได้เขียนแบบคำฝรั่งเศสโดยใช้ว่า *litteratura comparata*

ในภาษาสเปน ใช้ว่า *litteratura comparada*

ในภาษาญี่ปุ่น ใช้ว่า *hikaku bunkaku*

คำในภาษาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนี้ ล้วนแต่รักษาคำก่อนในแง่ความหมายเอาไว้ด้วยกันทั้งนั้น

ได้มีผู้พยายามหาทางแก้ไขชื่อวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบให้สอดคล้องกับความหมายที่แท้จริง และคิดค้นการตั้งชื่ออย่างจริงจังแต่ก็ล้มเหลว เพราะชื่อใหม่ที่ได้นำมาใช้ชื่อสั้นแต่ก็ยาว รุ่มร่ามใช้ไม่สะดวก อีกประการหนึ่ง ผู้คนส่วนมากเคยชินกับชื่อเก่าเสียแล้วและรู้เห็นความเปลี่ยนแปลงงอแงในด้านความหมายอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจึงไม่ทำให้ความเข้าใจบกพร่อง ถึงแม้ว่าชื่อจะบกพร่องก็ตาม

อันที่จริง วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบนั้น ได้เกิดขึ้น และรู้จักกันอย่างแพร่หลาย ก่อนที่จะมีการค้นหาชื่อที่เหมาะสม อาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบเจริญขึ้นมาในลักษณะที่เรียกว่า “คัมไครง” ทั้งนี้ เพราะชื่อที่เปรียบเหมือนไครงนั้น มีความหมาย แคบ ส่วนเนื้อหาที่แท้จริงนั้น มีความหมาย กว้าง⁽¹⁾

ที่ว่าวิชานี้เกิดขึ้นก่อนการตั้งชื่อก็คือ แต่ก่อนมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวรรณคดีกรีกกับละติน ระหว่างวรรณคดีต่าง ๆ ของโรมันด้วยกันเอง ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยกลาง (Middle-Age) เปรียบเทียบระหว่างวรรณคดีอังกฤษกับฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 ดังนี้เป็นต้น ผลจากการศึกษา

(1) Marc BLANC กล่าวไว้ใน Claude PICHOSIS et André-M. ROUSSEAU, *La littérature comparée*, Colin, Paris, 1967, p. 6.

วรรณกรรมในแนวเปรียบเทียบ โดยเฉพาะเปรียบกับต่างชาตินั้น ได้นำทาง
ให้ผู้ศึกษาได้ไปพบกับ “ขุมทองแห่งความคิด” ที่มีคุณค่าสูงยิ่ง และได้ทำ
ให้คนในชาติมี โอกาสต่ักดวงความคิดเหล่านั้นมาเสริมสร้างพลังปัญญาของตน
เองให้กว้างไกลขึ้นอีกเป็นอันมาก

แนวทางและความหมายของการเปรียบเทียบวรรณคดี

ในตอนต้น ๆ ยังมีได้มีแนวทางที่แน่นอนชัดเจน ศาสตราจารย์ทานไคเซีย-
ซาญทางโตก็ได้ใช้แนวทางนั้น ส่วนจุดประสงค์ส่วนมากก็ไม่ได้ตั้งเข็มมุ่งมาที่วิชาการ
หรือศาสตร์ (Science) โดยจริงจังนักแต่ก็มีแนวโน้มเอียงมาทางศาสตร์มากขึ้นทุก-
ที ๆ เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะในศตวรรษที่ 19 ผู้ประดิษฐ์วรรณกรรมได้ใช้
สังคมแวดล้อมเป็นองค์ประกอบในการเขียนการแต่งอย่างเด่นชัดขึ้นทุกที เช่น
ใช้พฤติกรรมวิปริตของมนุษย์ ซึ่งพาดพิงไปถึง *วิชาจิตวิทยา* ใช้ปัญหาสังคม
ปัญหาการเมือง ปัญหาครอบครัว และอื่น ๆ ซึ่งพาดพิงไปถึง *วิชา สังคมวิทยา*
มานุษยวิทยา ใช้ถ้อยคำใหม่ๆ โดยสร้างขึ้นมาจากบ้าง นำคำโบราณมาแต่ง
เติมบ้าง นำคำต่างประเทศมาใช้บ้าง ทำให้วรรณกรรมชิ้นนั้นน่าสนใจในแง่
ภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่อง คำและความหมาย ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าศาสตร์
ได้เข้ามาเกี่ยวพันกับวรรณคดีมากขึ้น แต่ละศาสตร์ต่าง ๆ เลิกวิธีดำเนินชีวิต
อย่างโดดเดี่ยวแต่ได้หันมาสร้างความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันอย่างแน่นแฟ้นขึ้น
ทุกที การเดินทางและเส้นทางคมนาคมพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผลทำให้
วรรณคดีของชาติหนึ่งแพร่ไปสู่อีกชาติหนึ่ง การแลกเปลี่ยนแนวความคิด
ระหว่างชาติจึงเกิดขึ้น และเป็นที่ยอมรับอย่างจริงจังในหมู่นักวรรณคดีทั่วไป
ความจริงข้อนี้เกอเต้ (Goethe) กวีอมตะแห่งเยอรมันเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด
ที่ได้ชี้ให้เห็น ผลที่เกิดตามมาก็คือ นักวรรณคดีเปรียบเทียบ สนใจศึกษา
วรรณกรรมของชนต่างชาติอย่างแพร่หลาย เริ่มด้วย *ประวัติวรรณคดีของ*

ชาติต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า *World literature* หรือ *วรรณคดีสากล* เกอเต้ ได้เป็นผู้สร้างคำว่า *Weltliteratur* ขึ้นเป็นคนแรก แปลตามตัวอักษรว่า *โลก-วรรณคดี*

ด้วยเหตุนี้เอง นักวรรณคดีเปรียบเทียบที่สำคัญหลายคนจึงเชื่อว่า ความหมายของวรรณคดีเปรียบเทียบก็คือ “ประวัติวรรณคดีสาขาหนึ่ง ซึ่งได้แก่ การศึกษาสัมพันธ์ภาพทางปัญญาของชนชาติต่าง ๆ ศึกษาความเกี่ยวข้องของ ข้อเท็จจริง ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยของไบรอน (Byron) กับพูชกิน (Pouchkine) หรือในสมัยของเกอเต้กับคาร์ไรล์ (Carlyle) หรือในสมัยของวอลเตอร์ สก็อต (Walter Scott) กับวิญญี่ (Vigny) นอกจากนี้ก็ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างงานวรรณกรรมต่าง ๆ ในชาติเดียวกันเอง ศึกษาถึงความบังตาใจ ตลอดจนชีวิตจิตใจของนักเขียนซึ่งปรากฏอยู่ในงานวรรณกรรมที่เขาได้ประดิษฐ์ขึ้น”⁽¹⁾ การที่การ์เร (Carré) กล่าวเช่นนี้ โดยยอมรับแล้วว่า “ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสมัยของกวีคนสำคัญ ๆ นั้น เป็นสิ่งสำคัญน่าศึกษา “ข้อเท็จจริง” เหล่านี้ย่อมประกอบด้วยเรื่องราวในสังคม ในครอบครัว ในบ้านเมือง ในความรู้สึคนึกคิดและชีวิตของบุคคล

อย่างไรก็ตาม คำกล่าวของ การ์เร (Carré) นี้ยังไม่ได้ครอบคลุมความหมายทั้งหมดของ วรรณคดีเปรียบเทียบ ดังนั้น จึงมีผู้กล่าวแบบกำปั้นทุบดินว่า “วรรณคดีเปรียบเทียบ ก็คือ ทุกสิ่งที่เข้ามาเกี่ยวพันด้วย” ซึ่งไม่มีใครปฏิเสธได้เลย เพราะต่างก็ยอมรับว่า ยิ่งวรรณคดีเกี่ยวข้องกับเรื่องราวและศาสตร์ต่าง ๆ มากเพียงใด ความหมายของวรรณคดีเปรียบเทียบก็กว้างขึ้นเพียงนั้น

ในตอนแรก ๆ วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ก็เน้นเนื้อหาว่าด้วยความสัมพันธ์กับต่างชาติต่างภาษา (*inter-relationship*) ซึ่งมีผลทำให้เกิดการศึกษา

---

(1) Jean-Marie Carré, กำน่าใน Guyard, *La littérature comparée*, Presses Universitaires de France, Paris 1961, p. 5.

วรรณคดีสากล หรือ World literature ขึ้นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งมีความสัมพันธ์โยงไปถึงประวัติวรรณคดี เช่นในเอเชีย วรรณกรรมบาลีเจริญรุ่งเรืองขึ้น หลังจากทีวรรณคดีสันสกฤตเสื่อมความนิยมลง อันเป็นผลเกี่ยวโยงกับประวัติศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ชัดในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ส่วนในยุโรปตะวันออกตลอดสมัยกลาง ความเชื่อถือของผู้นับถือคริสตศาสนาย่อมเกี่ยวโยงกับวรรณคดีละติน ซึ่งเข้าไปอยู่ในมือประชาชนหลายชาติหลายภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมประเภทโรแมนติก เหตุที่มีผู้นิยมแต่งมากขึ้นก็เพราะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันหลายประเทศ นอกจากนี้ก็เกิดขึ้นเพราะวรรณคดีต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น⁽¹⁾ นักวรรณคดีเปรียบเทียบคนแรก ๆ ที่เน้นความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์กับต่างชาติก็คือวิลแม็ง (Villemain) อ็องแปร์ (Ampère) และกินเท์ (Quinet) แห่งฝรั่งเศส แต่ก็ยังขาดวิธีการที่แน่นอนและชัดเจน⁽²⁾

ใน ค.ศ. 1871 ศาสตราจารย์ชาวเดนมาร์กคือจอร์จ แบรินโดส (Georg Brandós) เป็นผู้บรรยายวิชาวรรณคดีโดยใช้แนวความคิดของวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ครั้นต่อมาใน ค.ศ. 1886 ได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับทฤษฎีวรรณกรรมของพอสเนทท์ (Posnett) แห่งอังกฤษ นับเป็นหนังสือเล่มแรกในวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ในปีเดียวกัน เอ็ดวาร์ด รอด (Edouard Rod) ก็เริ่มเปิดการสอนวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบในกรุงเจนีวา อีกปีหนึ่งต่อมาอาจารย์แมกซ์ คอช (Max Koch) ได้ออกนิตยสารในเยอรมันชื่อนิตยสารวรรณคดีเปรียบเทียบ (1887) ในนิตยสารนั้นได้เสนอความหนักใจกังวลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบวรรณคดีในเชิงประวัติศาสตร์ และได้เสนอแนวทางใหม่เพิ่มเติมขึ้น ได้แก่ภาษาศาสตร์ กฎหมาย และความรู้ในเชิงนิยายนิทาน นับได้ว่าใน

---

(1) M.-I. Guyard, *La littérature Comparée*, Presses Universitaires de France, Paris, p. 9-10.

(2) ที่เดียวกัน หน้าเดียวกัน

ระยะนี้เองที่วรรณคดีเปรียบเทียบจริงๆ ได้เกิดขึ้นเป็นตัวเป็นตน นิตยสารนี้ได้แพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว เพื่อสนองความกระหายของนักวรรณคดีทั่วไป และทั่วยุโรป

ใน ค.ศ. 1895 โจเซฟ เทกซ์ (Joseph Texte) ได้เขียนวิทยานิพนธ์ เรื่อง "Jean-Jacques Rousseau et les origines du cosmopolitisme littéraire" เป็นวิทยานิพนธ์เล่มแรกของฝรั่งเศสและเล่มแรกของโลกที่ได้เน้นการเปรียบเทียบด้วยวิธีของวิทยาศาสตร์ (le comparatisme scientifique) ระหว่าง ค.ศ. 1897-1904 ได้มีหนังสือหลายเล่มพิมพ์ออกมามาติดต่อกัน เขียนโดยเบทซ์ (Betz) และบาลเดนสเปอร์เกอร์ (Baldensperger) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหลังนี้ ได้เขียนบทความและหนังสือชื่อต่างๆ ถึง 6,000 ชื่อ ดังนั้น จึงนับได้ว่า ใน ค.ศ. 1904 วิชาวรรณคดีเปรียบเทียบได้เจริญงอกงามขึ้นมาแล้ว นับแต่นั้นเป็นต้นมาตลอดเวลา 50 ปี บาลเดนสเปอร์เกอร์ (Baldensperger) ก็ได้เป็นผู้สร้างความบันเทิงใจอย่างกล้าแข็งให้แก่ผู้ศึกษาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบทั้งหลาย ใน ค.ศ. 1921 ปอล อาซาร์ด (Paul Hazard) ได้เริ่มออกนิตยสารวรรณคดีเปรียบเทียบ ขึ้นในประเทศฝรั่งเศส

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ศูนย์กลางศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบที่รุ่งเรืองและงอกงามอย่างยิ่งตั้งอยู่ในประเทศฝรั่งเศส แต่มาบัดนี้ ได้เปลี่ยนแปลงโยกย้ายไปเสียแล้ว ครั้งแรกได้ย้ายไปอยู่ในเยอรมัน โดยมีนักปราชญ์ท่านหนึ่งเป็นผู้อำนวยการ คือ กุท ไวส์ (Kurt Weis) ต่อมาได้ย้ายไปยังสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีศูนย์ศึกษาวิจัยที่เข้มแข็ง กว้างขวางและทุ่มเทเสียสละให้เป็นอันมาก ขณะนี้ประเทศญี่ปุ่นได้ตั้งสถาบันวรรณคดีเปรียบเทียบขึ้นแล้ว ได้ดำเนินการเน้นไปทางวรรณคดีนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณคดีที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ⁽¹⁾

---

(1) M.F. GUYARD, *La littérature, comparée*. Presses Universitaires. Paris, 1961 หน้า 11.

อย่างไรก็ตามความมั่นคงและกว้างขวางของวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบได้เริ่มแข็งแกร่งขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อศาสตราจารย์เวอร์เนอร์ ป. ไพรเดอริก (Werner P. FREIDERICH) ได้เริ่มจัดตั้งหลักสูตรวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบที่มหาวิทยาลัย North Carolina ในปี 1950 หรือ พ.ศ. 2493 ศาสตราจารย์ไพรเดอริกเป็นผู้สอนวิชาภาษาเยอรมันและวรรณคดีเปรียบเทียบ และต่อมาให้จัดให้มีการพิมพ์หนังสือ นิตยสารรายปีเกี่ยวกับวรรณคดี ได้รวบรวมข้อคิดเห็นในแนวต่าง ๆ ไว้ให้ศึกษาพิจารณาเพื่อประกอบ "การค้นคว้า" ทั้งนี้เพราะวิชาฯ ยังไม่มีข้อยุติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวร่วมกัน หนังสือฉบับนั้นคือ Yearbook of Comparative and General Literature เล่ม 9 ประจำปี 1960 (1)

ตามรายงานการประชุมเกี่ยวกับวรรณคดีเปรียบเทียบครั้งที่ 3 ในปี 1961 ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มหาวิทยาลัย HARVARD มีผลงานของนักศึกษาวิชาฯ ทั้งระดับตรี-โทและเอกนั้น กว้างขวางลึกซึ้งน่าสนใจที่สุด และเป็นไปอย่างเข้มข้นในสาขาวรรณคดีทั้งที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน สเปน รัสเซีย และภาษาอื่น ๆ ในยุโรป

ในปัจจุบันนี้ แนวทางการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบได้ชัดเจนขึ้นมากแล้ว โดยมีความเกี่ยวข้องกับวิชาการแขนงอื่น ๆ เป็นอันมาก ดังนั้น แนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบจึงมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) เริ่มด้วยประวัติวรรณคดีสากลและวรรณคดีแต่ละเรื่องของต่างชาติ ซึ่งรวมเรียกว่า World literature
- 2) ต่อด้วยทฤษฎีวรรณกรรม หรือ Theory of literature ซึ่งรวมถึง General literature และ National literature ด้วย
- 3) การวิจารณ์วรรณกรรม หรือ literary criticism

---

(1) พิมพ์ครั้งแรก โดยมหาวิทยาลัย North Carolina, 1960 พิมพ์ครั้งที่ 2 โดย RUSSELL & RUSSELL, INC., 1965.

4) ศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา—มนุษย์วิทยา
ปรัชญา การเมืองการปกครอง ภาษาศาสตร์ จิตวิทยา ดนตรี ศิลป
จิตรกรรมศาสตร์

เมื่อประมาณ 20 ปี ที่แล้วนักวรรณคดีเปรียบเทียบได้แบ่งความคิดออกเป็น 2 ค่ายใหญ่ ๆ เรียกว่า “ค่ายอเมริกัน” และ “ค่ายฝรั่งเศส” นอกจากนี้ยังมีค่าย หรือ school หรือ école ย่อย ๆ อีก คือค่ายเยอรมัน อังกฤษ อิตาลี ญี่ปุ่นและยุโรปตะวันออก⁽¹⁾ ซึ่งต่างก็พูดอ้างกันว่าเป็นนักเปรียบเทียบที่แหลมคม มีวิธีการไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีหลักการมั่นคง และสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี โดยเหตุที่ชอบเขตของการเปรียบเทียบวรรณกรรมนั้นย่อมขยายวงออกไปได้เสมอ ดังนั้น ถ้านำค่ายต่าง ๆ มาตั้งรวมกัน นั่นก็คืออาณาจักรของวรรณคดีเปรียบเทียบนั่นเอง ค่ายเหล่านี้ หากแยกกันอยู่โดดเดี่ยว ก็หมายความว่าไม่ใช้วรรณคดีเปรียบเทียบ นักวรรณคดีเปรียบเทียบทุกค่ายควรโน้มความคิด หลักการ และวิธีการลงมาหาซึ่งกันและกัน เพราะแต่ละคนมีแต่เพียงชิ้นส่วนย่อย ๆ เท่านั้น จำเป็นต้องนำชิ้นส่วนย่อยเหล่านั้นเข้ามาประกอบกัน จึงจะได้รูปร่างของสิ่งที่วาดไว้ ชิ้นส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือชิ้นส่วนที่เป็นโครงสร้าง 4 ประการ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น